

07 — De Canadese spiegel

Een G7-land waar deputy ministers tot 408.400 dollar verdienen en de Senaat via een onafhankelijke commissie wordt benoemd. Wat Canada toevoegt aan het Zwitserse verhaal.

Wie Zwitserland te exotisch vindt voor een Nederlandse vergelijking, kan Canada nemen. Een groot, parlementair, federaal land met sterke regio's en een ambtelijke traditie die op de Britse leest is geschoeid. Canadese deputy ministers — het equivalent van Nederlandse secretarissen-generaal — verdienen tussen 196.000 en 408.400 Canadese dollar per jaar. Dat is omgerekend tot 280.000 euro, ruim boven de Balkenende-norm en zonder de politieke koorts die dat in Nederland zou veroorzaken.

Wat Canada toevoegt aan het Zwitserse verhaal

Federaal, groot, parlementair — dichter bij Nederland

Zwitserland is klein en collegiaal. Canada is groot en parlementair. De Canadese vergelijking is voor Nederland in sommige opzichten relevanter dan de Zwitserse: Canada heeft een Tweede Kamer-equivalent met fracties die coalities vormen, en een Senaat die niet wordt gekozen. Dat laatste is precies waar Canada een institutionele les voor Nova Democratia bevat.

Benoemde Senaat met onafhankelijke commissie

Sinds 2016 worden Canadese senatoren benoemd door de Independent Advisory Board for Senate Appointments. Niet door de partijen, niet door de minister-president alleen, maar door een onafhankelijke commissie die kandidaten beoordeelt op kwaliteit en regionale balans. Het is een hybride model: niet democratisch verkozen, niet partijbenoemd, maar evenmin verloot.

Voor Nova Democratia is dit een waardevolle vergelijking. Burgerberaden door loting — het Nova-voorstel — zitten institutioneel dichter bij de Canadese onafhankelijke benoeming dan bij de Zwitserse directe stemming. Beide vermijden de partijgreep. Loting voegt daaraan toe wat benoeming niet kan: volkse representativiteit als statistisch principe in plaats van als oordeel van een commissie. Nova Democratia gebruikt de Canadese praktijk om burgerberaden geloofwaardig te maken, en verbetert haar door loting toe te voegen.

Hoge salarissen, lage politieke temperatuur

Canadese deputy ministers verdienen meer dan twee maal de Balkenende-norm zonder dat het een nationaal twistpunt is. De reden: Canada heeft de relatie tussen loon en kwaliteit lang geleden geaccepteerd. Wat in Nederland nog steeds als graaicultuur wordt geframed, is in Canada gewoon arbeidsmarktrealiteit voor toppublieke functies. Het bewijs dat een hoog plafond niet automatisch tot publieke woede leidt: het hangt van de framing af.

Wat in Nederland graaicultuur heet, heet in Canada arbeidsmarkt. Het verschil zit niet in de salarissen, maar in de framing.

Waar Canada zelf worstelt

Canada is geen volmaakt voorbeeld. Drie kwetsbaarheden waar Nova Democratia geleerd heeft.

Provinciale ongelijkheid in onderwijs. Canada heeft geen federaal onderwijsministerie; elke provincie regelt zijn eigen onderwijs. Het effect: enorme verschillen in kwaliteit en bekostiging tussen Ontario, Quebec en de prairieprovincies. Nova Democratia centraliseert het examenkader bewust juist om dit te voorkomen. Decentralisatie heeft grenzen, en Canada laat zien waar die liggen.

Senaat-benoeming blijft politiek omstreden. Hoewel de Independent Advisory Board werkt, blijven critici stellen dat een onverkozen huis principieel ondemocratisch is. Loting via burgerberaden vermijdt dit verwijt: burgers selecteren burgers, niet politici selecteren “on-middelbaar afhankelijk”.

Geen sunset op wetten, geen ordeclassificatie. Canada heeft net als Nederland een groeiend en complex wettenbestand. Nova Democratia’s sunset en classificatie zijn op dit punt verbeteringen op Canada, niet kopieën.

Open Vizier · novademocratia.com · Werkmateriaal · Jacobus van Merksteijn · Juni 2026